

НАУКОВЕ ЖИТТЯ НМАУ ІМ. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

НАУКОВІ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК 78:7.079

ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО О. О.

Дерев'янченко Олена Олександрівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії української музики та музичної фольклористики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9498-5004>

УКРАЇНА – ПОЛЬЩА: ДІАЛОГ КУЛЬТУР

На тлі сучасних євроінтеграційних процесів зростає значення міжнародного співробітництва на мистецькому й науковому рівнях. Міжнародний науковий симпозіум «Україна – Польща: діалог культур», який відбувся 19–21 квітня 2018 року в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського за підтримки Представництва Польської Академії Наук у Києві, Національної академії мистецтв України, Інституту культурології НАМ України, Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України, Київського національного університету культури і мистецтв, мав за мету налагодити більш тісні контакти вчених двох сусідніх країн. Це перший за часів незалежної України міждисциплінарний науковий захід, присвячений діалогу культур України і Польщі. Зауважимо, що здійснювалася онлайн-трансляція всіх засідань для Інтернет-аудиторії.

Досить широкою виявилася географія учасників цього міждисциплінарного симпозіуму: з доповідями виступили музикознавці, культурологи, історики, філософи, соціологи, філологи, етномузикологи, кіно-, музеє-, архіво- та бібліотекознавці з чотирьох країн (Україна, Польща, США, Туреччина), дев'яти міст України (Дніпро, Київ, Кропивницький, Львів, Миколаїв, Одеса, Суми, Харків), семи міст Польщі (Бидгощ, Варшава, Гданськ, Зелена Гура, Краків, Лодзь, Щецин).

Для участі в симпозіумі до Києва прибула солідна польська делегація у складі 16 науковців, 11 з яких є докторами наук і професорами провідних навчальних закладів і видавництва – Катаржина Шиманська-Стулка (Katarzyna Szymanska-Stulka) з Варшавського Музичного Університету імені Ф. Шопена; Александра Паталас (Aleksandra Patalas) та Войчех Мархвіца (Wojciech Marchwica) з Інституту музикології Ягеллонського Університету (Краків); Віолета Костка (Violetta Kostka) із Гданської Музичної Академії імені С. Монюшка (Гданськ); Анна Новак (Anna Nowak) та Александра Клапут-Вішневська (Aleksandra Klaput-Wisniewska) з Бидгощської Музичної Академії; Богдан Троха (Bogdan Trocha), Роман Сапенко (Roman Sapienko) та Артур Пастушек (Artur Pastuszek) із Зеленогорського Університету; Густав Юзала (Gustaw

---

© Дерев'янченко О. О., 2018

Juzala) з Лодзького Університету; Малгоржата Сулек (Malgorzata Sulek) із Польського Музичного Видавництва PWM Edition (Краків), – та п'ять магістрантів цих навчальних закладів: Анжей Годак (Andrzej Godek), Марта Тарнау (Marta Tarnau), Адам Кукла (Adam Kukla), Оксана Шкурган (Oksana Shkurgan), Домініка Шимоха (Dominika Szymocha). Польські вчені взяли участь у семи засіданнях симпозіуму, у роботі трьох секцій (музикознавчої, етномузикологічної та культурологічної) і круглого стола молодих науковців.

Під час пленарного засідання учасників симпозіуму привітали народний артист України, доктор мистецтвознавства, професор, академік НАМ України, ректор НМАУ ім. П. І. Чайковського Володимир Рожок, радник президента України, віцепрезидент Національної академії мистецтв України, академік НАМ України, директор Інституту культурології НАМ України Юрій Богуцький, директор Представництва Польської Академії Наук у Києві – п. Хенрик Собчук та радник з науки та освіти Посольства Республіки Польща в Україні п. Емілія Ясюк. Володимир Рожок відзначив плідність тісних міжнародних зв'язків Академії з польськими музичними вишами: договір про творчу співдружність з Музичною академією Кракова, плідні контакти з навчальними закладами Гданська і Бидгоща, участь польських учених у редколегіях наукових видань НМАУ ім. П. І. Чайковського (П. Дагліг, М. Дзядек, А. Новак); надання звання почесних професорів НМАУ ім. П. І. Чайковського видатним польським діячам К. Пендерецькому, Є. Станкевичу, Е. Стефанській. Юрій Богуцький, підкреслюючи велике значення, яке відіграли діячі польського походження у становленні української культури, відзначив важливість культуро-об'єднуючої стратегії цього наукового діалогу на противагу політичним суперечкам. У промовах п. Х. Собчука та п. Е. Ясюк було зазначено, що Представництво Польської Академії Наук у Києві і надалі буде сприяти зміцненню наукових контактів вчених обох країн з метою обговорення питань спільного періоду історії та спадщини наших держав.

У наукових доповідях під час пленарного засідання розкривалися актуальні культурологічні аспекти мистецького діалогу України і Польщі. Професор філології Богдан Троха (Зелена Гура) підкреслив світоглядну готовність польського суспільства до діалогу з українцями і продемонстрував це на прикладі сучасної польської популярної белетристики. Кінознавець Лариса Брюховецька висвітлила аспекти україно-польського діалогу в екранних мистецтвах, академік Олександр Федорук наголосив на духовній потребі розпочатого наукового діалогу для культурного добросусідства, взаєморозуміння між двома країнами, що особливо важливо в час руйнівних гібридних війн.

У роботі секційних засідань були представлені досить різноманітні за тематикою доповіді інформаційного і проблемного характеру, адже науковці прагнули якомога повніше висвітлити питання з історії та сучасності взаємодії культур України і Польщі. Бажання знайти й окреслити об'єктивно існуючі взаємовпливи двох культур було взаємним.

Польські науковці зазначили наявність українських впливів у польській національній музичній культурі. Професор Войчех Мархвіца (Краків) визначив українські елементи в польських колядках і пасторальних піснях, професор Анна Новак (Бидгощ) – у солоспівах композитора В. Фрімана на вірші Т. Шевченка. Професор Віолета Костка (Гданськ) виявила точки дотику творчості польського композитора П. Шиманського з історією, культурою та музикантами України.

Українські музикознавці охарактеризували польські впливи на українську культуру й мистецтво, зокрема роль етнічних поляків у розвитку україн-

ської музичної культури. Концепцію відображення польсько-українських музичних відносин в «Українській музичній енциклопедії» представила старший науковий співробітник ІМФЕ ім. М. Т. Рильського Ірина Сікорська; творчій діяльності «поляків» у Київській консерваторії присвятила свою доповідь професор Кіра Шамаєва; діяльності сучасного диригента Романа Реваковича в аспекті розвитку польсько-українських міжкультурних комунікацій – професор Олена Таранченко; «українській темі» у творчості польських драматургів Правобережної України першої половини ХІХ століття – доцент Ольга Волосатих.

Ще один тематичний напрям доповідей пов'язаний з пошуком спільних україно-польських тенденцій у розвитку музичної науки, композиторської творчості, фольклорного виконавства, інструментарію. Зокрема, основні перспективні тенденції в україно-польських дослідженнях з історичного музикознавства ХІV–ХVІІІ ст. охарактеризував докторант НМАУ ім. П. І. Чайковського Іван Кузьмінський, викликавши у присутніх запитання і побажання втілити вказані позиції у спільних проектах. Спільну світоглядно-естетичну тенденцію у творчості композиторів другої половини ХХ століття (Г. Гурецького, В. Сильвестрова, В. Мартинова, А. Пярта), пов'язану з утіленням християнсько-антропологічного концепту «кенозису», підкреслила у своїй доповіді Дарина Жалейко (Харків). Сторінки історії виконавсько-реконструктивного фольклоризму в Україні і Польщі 90-х років ХХ століття висвітлив професор Євген Єфремов. Порівняльну характеристику україно-польських середньовічних ліроподібних інструментів здійснила професор Ірина Зінків (Львів) у доповіді з органології.

Окремо відзначимо доповіді-презентації польських книжкових, раритетних нотних та аудіо-видань із відділу музичних фондів НБУВ ім. В. Вернадського та бібліотеки НМАУ ім. П. І. Чайковського (Катерина Азюковська, Світлана Гоменюк, Ірина Савченко, Олена Цибульська).

Кілька тематичних напрямів зацікавили музикологів обох країн. Творча спадщина і діяльність представників польської та української музичної культури минулого і сучасності розкриті в доповідях музиколога Малгоржати Сулек (Краків) про поезію Я. Кохановського у творчості С. Монюшка, професора Валентини Антонюк про вокальний ейдос (пісенну творчість) Ф. Шопена, академіка Марини Черкашиної-Губаренко про пошуки сучасного польського режисера Кшиштофа Варліковського в галузі музичного театру.

Науковці не обійшли увагою й український період життя творчості Кароля Шимановського, який розглянули професор Катаржина Шиманська-Стулка (Варшава), зокрема київські враження і творчі звершення митця (цикл «Міфи» для скрипки з фортепіано) та Олександр Полячок, директор музею К. Шимановського у м. Кропивницькому (до 2016 року – Кіровоград), у доповіді про елісаветградські роки і дні композитора.

Українські музикознавці представили нові відомості про життя видатних українських композиторів, зокрема порушили деякі болючі питання, пов'язані із вшануванням їх пам'яті. Професор Тетяна Гусарчук розкрила маловідомі факти біографії Артемія Веделя в контексті історичних подій і постатей 90-х років ХVІІІ ст., що корелює з проблемами сучасності. Професор Ольга Шуміліна (Львів) висунула цікаву гіпотезу про походження родини композитора Максима Березовського з Речі Посполитої, однак для підтвердження цього потрібен пошук відповідних історичних документів. Професор Маріанна Копиця присвятила свою доповідь 50-річчю від дня смерті кла-

сика української музики ХХ ст. Бориса Лятошинського і висловила занепокоєння щодо відсутності належного вшанування пам'яті видатного композитора у київському мистецькому середовищі, закликала українську громадськість брати приклад із сусідньої Польщі.

Відзначимо обопільне зацікавлення музикологів двох країн розширенням джерелознавчих досліджень спадщини спільного історичного періоду та обміну інформацією. Цю проблематику порушили у своїх доповідях професор Александра Паталас (Краків) про українські зібрання з колекції бібліотеки Сандомерської єпархії та її магістрант Анжей Гоек, який досліджує польську музику у львівських зібраннях Історичного музею та римо-католицького собору.

Висновки про важливу роль фестивалів, фестивалів-конкурсів, стипендіальних програм у розширенні і зміцненні культурних зв'язків України і Польщі були висловлені у доповідях професора Александри Клапут-Вішневської (Бидгощ) про роль Міжнародних фестивалів та конгресів *Musica Antiqua Europae Orientalis* у представленні творів українських композиторів XVII–XIX століть та доцента Євгенії Ігнатенко про роль цього фестивалю у становленні київської школи старовинної музики, а також у доповідях професора Олени Берегової про презентацію творчості польських композиторів та участь польських виконавців у фестивалі «Київ Музик Фест», професора Сергія Волкова про перспективність музичних фестивалів-конкурсів для розвитку культурної взаємодії в глобалізованому світі, а також старшого викладача Дмитра Полячка про 25-річний фестивальний марафон «Осінь з музикою Кароля Шимановського» у м. Кропивницькому, доцента Олени Дерев'янченко про значення стипендіальної програми «*Gaude Polonia*» у формуванні молодого покоління українських композиторів, зокрема композитора Євгена Петриченка.

Свої етномузикологічні студії, які розширюють і поглиблюють уявлення про фольклорну спадщину, представили професор Густав Юзала (Лодзь) про польські ритми в традиціях литовської та латвійської народної музики і доцент Ірина Клименко про відомий український кант «Добрий вечір тобі...» у контексті української ранньої традиційної мелогеографії. Доцент Ольга Зосім розкрила значення наукового доробку польських дослідників релігійної пісні Б. Бартковського і А. Золи для інтердисциплінарних студій східнослов'янської духовно-пісенної традиції.

Під час конференції відбулися два яскраві концерти, захоплено сприйняті публікою. Майстер-клас з українського традиційного співу «Ой, дай Боже, весну почать...» провели відомі етномузикологи – професор Євген Єфремов і доцент Ірина Клименко. Учасники етногуртів «Древо», «Серпанок», «Бабський козачок» та студенти НМАУ ім. П. І. Чайковського представили сезонний фольклорний репертуар: весняні ігри, танці, пісні, обряди (передирки «Стінка на стінку», хороводи «Ой на горі льон, льон», «Шум», «Терном кози поскакали»; польський танець краков'як; обряд проводу в солдати тощо). Традиційно такі заходи передбачають інтерактивну складову. Цього разу польські гості долучитися до співу і танців спільно з українськими учасниками етногуртів. Усі присутні повною мірою відчували радість і об'єднуючу силу спільного музикування.

Чудовим подарунком учасникам і гостям симпозіуму став концерт із творів українських (М. Лисенка, М. Скорика, Л. Колодуба, В. Антонюка) і польських композиторів – В. Дубінського (W. Dubinski), Я. Рошецькі (J. Rochecki), К. Шимановського – за участі студентів і випускників кафедри камерного співу (А. Басалая, В. Козуб, І. Коцовської, Т. Бондар, В. Туліс), концертмейстерів (С. Лутченко, О. Снігур, Д. Півненка) і солістки Національного Будинку камерної та органної музики

А. Бубнової. У концерті також прозвучав аудіозапис романсу «Отче наш» В. Дубінського у виконанні професора Валентини Антонюк та оркестру народних інструментів Українського радіо (диригент Андрій Бобир) із фондових записів Українського радіо.

Показовим для симпозіуму було й те, що кожен доповідач говорив рідною мовою. Звичайно, для кращого розуміння іншомовних текстів деякі доповідачі застосували слайди з паралельним перекладом. І якщо в перший день мовний бар'єр для багатьох присутніх був значно відчутним, то на другий день роботи конференції вже здавалося, що всі стали краще розуміти мову одне одного. Отже, у процесі діалогу і в результаті прагнення почути різні думки й позиції народжується взаєморозуміння.

Після завершення симпозіуму представники польської сторони висловили зацікавленість у продовженні діалогу і подальшому дослідженні спільної українсько-польської спадщини і зазначали, що для написання нових наукових праць, об'єктивного висвітлення розвитку музичного мистецтва в різні історичні періоди важливо обмінюватися інформацією про наявні архівні документи.

В Україні мистецькі діалоги між країнами стали доброю традицією фестивалів академічної музики: «Київ Музик Фест», «Київські музичні прем'єри» та «Пасхальна асамблея» в Києві, «Контрасти» у Львові, «Два дні й дві ночі нової музики» в Одесі тощо. Сподіваємось, що Міжнародний науковий симпозіум «Україна – Польща: діалог культур» розпочав новий етап наукового співробітництва двох сусідніх країн. Культурологи й мистецтвознавці наголошували на традиційності, плідності і значному об'єднувальному потенціалі таких культурних відносин.

Проведення цього заходу, його результати як ніколи важливі й актуальні в наш час, коли політичний небосхил між обома державами не є безхмарним. Наукова еліта двох країн, усупереч політикам, продемонструвала здатність чути одне одного, готовність продовжувати діалог, спільно діяти в ім'я майбутнього.

DEREVIANCHENKO O. O.

Derevianchenko Olena Oleksandrivna – PhD in Art Criticism, Assistant Professor at the Chair of Ukrainian Musical History and Musical Folklore at the Tchaikovsky National Musical Academy of Ukraine.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9498-5004>

UKRAINE-POLAND: DIALOGUE OF CULTURES